

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.
- 3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB3 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
 - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.
- Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 59 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

De kredietcrisis in de VS leidt ertoe dat Nederlandse banken verlies lijden op hun beleggingen in de VS en daardoor minder makkelijk krediet verstrekken aan bedrijven. Hierdoor kunnen de investeringen van deze bedrijven in Nederland afnemen.

2 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

uitvoerwaarde in euro's 2007 = $33,91 \times 0,73 = 24,7543$ (miljard)

uitvoerwaarde in euro's 2008 = $33,91 \times 0,9975 \times 0,64 = 21,6481$ (miljard)

$$\frac{21,6481 - 24,7543}{24,7543} \times 100\% = -12,5\%$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Doordat Ierland een groter percentage van het bbp naar de VS exporteert, is de Ierse productiegroei veel gevoeliger voor de vermindering van de vraag uit de VS (direct handelskanaal II) en doordat Ierland een groter percentage van het bbp exporteert, is de Ierse productiegroei veel gevoeliger voor de vermindering van de vraag vanuit de rest van de wereld (indirect handelskanaal III).

4 maximumscore 2

letter A

Uit de toelichting moet blijken dat de export van Duitsland een kleiner deel van het bbp vormt, waardoor de gevoeligheid voor het verminderen van de vraag van de rest van de wereld, als gevolg van het teruglopen van de productiegroei in de VS, kleiner is.

Opgave 2

5 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$B = 0,4 \times 500 - 25 = 175 \text{ (miljard euro)}$$

$$O = 185 \text{ (miljard euro)}$$

Het overheidstekort is $185 - 175 = 10$ miljard euro.

6 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat een verlaging van de overheidsbestedingen leidt tot daling van het nationaal product en het nationaal inkomen, waardoor de belastinginkomsten afnemen en het overheidstekort minder afneemt dan met 10 miljard euro.

7 maximumscore 3

Uit het antwoord moet blijken dat een verlaging van de overheidsbestedingen leidt tot een daling van de effectieve vraag (vergelijking 7), waardoor het nationaal product en het nationaal inkomen dalen (vergelijkingen 8 en 9). Daardoor daalt de vraag naar arbeid (vergelijking 11) en doordat het arbeidsaanbod niet verandert (vergelijking 12), neemt de werkloosheid toe.

Opmerkingen

- *Zowel de vergelijking als het nummer dient te worden genoemd.*
- *Voor elke niet genoemde vergelijking met nummer, 1 scorepunt in mindering brengen.*

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een verlaging van de overheidsbestedingen werkt volledig door in een verlaging van de productie en werkgelegenheid en leidt dus tot een toename van de werkloosheid, terwijl een belastingverhoging alleen doorwerkt voor het deel (0,8) dat voorheen uit het bedrag van de belastingverhoging werd geconsumeerd.

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Het nationaal inkomen moet stijgen met $0,5 \times (550 - 500) = 25$ (miljard

euro). De multiplier is $\frac{25}{23}$, dus moeten de overheidsbestedingen stijgen

met 23 (miljard euro).

Opgave 3

10 maximumscore 8

Te beoordelen onderdeel:

- a De progressieve werking van de heffing is correct uitgelegd.
Te denken valt aan het heffingsvrije bedrag dat ervoor zorgt dat bij lage salarisuitgaven de heffing een kleiner percentage is dan bij hoge salarisuitgaven.
- b Het effect op de kwaliteit van het product betaald voetbal is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan een kwaliteitsverbetering doordat na de heffing vooral de rijke clubs / clubs die een hoger budget hebben voor spelerssalarissen minder geld overhouden voor spelerssalarissen, zodat clubs meer gelijkwaardige concurrenten worden en er meer spanning in de competitie kan ontstaan.
- c Het effect op de aanbodzijde van de arbeidsmarkt in het algemeen is correct uitgewerkt.
- Te denken valt aan een verbetering van het opleidingsniveau van jonge werkzoekenden, hetgeen de kwaliteit van het aanbod van arbeid verhoogt.
 - Te denken valt aan een verhoging van de deelname aan betaalde arbeid bij jongeren met weinig scholing en/of weinig perspectieven.
- d De tegengestelde effecten op de welvaart in ruime zin zijn correct uitgewerkt.
Te denken valt aan een positief effect op de welvaart vanwege de verhoging van de kwaliteit van het product betaald voetbal / de toename van de arbeidsparticipatie van jongeren en aan een negatief effect op de welvaart door het negatieve gevolg voor de inkomens van profvoetballers.

Opmerking

Noteer voor de onderdelen a, b, c en d elk 2, 1 of 0 scorepunten:

2 → (vrijwel) geheel goed

1 → bij twijfel

0 → (vrijwel) geheel fout

Indien het gebruikte aantal woorden teveel afwijkt en/of de onderbouwing geen doorlopend verhaal is

–1

Opgave 4

11 maximumscore 1

2002 en 2003

12 maximumscore 2

ja

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat er in 2006-2007 sprake was van een neergaande conjunctuur, maar dat de overheid volgens de EMU-norm in die jaren moest bezuinigen / de belastingen moest verhogen waardoor de neergang juist werd versterkt.

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- nationaal inkomen 2009: $\frac{\text{€ } 10,9 \text{ miljard}}{2,5} \times 100 = \text{€ } 436 \text{ miljard}$ 1
- procentuele stijging: $\frac{436 - 425}{425} \times 100\% = 2,6\%$, hetgeen minder is dan de inflatie van 3% 1

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat bij financieringsoverschotten overheden minder hoeven te lenen, waardoor de vraag naar kapitaal daalt en het rentepercentage kan dalen, zodat bedrijfsinvesteringen eerder rendabel worden.

Opmerking

Als niet is verwoord dat de overheden minder hoeven te lenen, maximaal 1 scorepunt toekennen.

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat door financieringsoverschotten de staatsschuld daalt, waardoor de rentelasten van de overheid dalen en dat die besparing kan worden ingezet voor overheidsinvesteringen.

Opmerking

Als niet is verwoord dat de staatsschuld én de rentelasten dalen, 0 scorepunten toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

index gemiddelde arbeidskosten per eenheid product 100 → 118

in de VS: $118 + 1,9 = 119,9$

in Nederland: $118 - 1,4 = 116,6$

Dit is $\frac{119,9 - 116,6}{119,9} \times 100\% = 2,8\%$ lager.

17 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat de arbeidsproductiviteit relatief meer moet stijgen dan de arbeidskosten per werknemer.

indien het relatieve niet is verwoord

0

18 maximumscore 2

in Italië, het VK en Japan

Uit de verklaring moet blijken dat in Italië een (relatieve) daling van de arbeidskosten samengaat met een stijgend exportaandeel en dat in het VK en Japan een (relatieve) stijging van de arbeidskosten samengaat met een dalend exportaandeel.

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- procesinnovatie

Een antwoord waaruit blijkt dat loonmatiging de druk op ondernemers vermindert om arbeidsbesparende technieken te gaan toepassen

1

- productinnovatie

Een antwoord waaruit blijkt dat ondernemers door loonmatiging met de prijs blijven concurreren en weinig moeite doen om nieuwe producten te ontwikkelen

1

Opgave 6

20 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat een groot deel van de werkgelegenheid gebaseerd is op lage lonen / loonkosten en wel zo laag dat veel banen een loon opleveren waarmee de mensen onder de armoedegrens blijven.
- Een antwoord waaruit blijkt dat een groot deel van de werkgelegenheid bestaat uit kleine deeltijdbanen, waarvan het loon zo laag is dat mensen onder de armoedegrens blijven.

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- aantal werklozen = $0,083 \times 6.500.000 = 539.500$ 1
- totale bevolking van 16 tot en met 64 jaar = $\frac{100}{5,6} \times 539.500 =$
9.633.929 (personen) 1

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

22 maximumscore 2

Nederland

Uit de verklaring moet blijken dat het geringe verschil in werkloosheid als percentage van de totale bevolking van 16 tot en met 64 jaar in vergelijking met het grotere verschil in werkloosheid als percentage van de beroepsbevolking duidt op een lagere participatiegraad (werkende bevolking / beroepsbevolking in verhouding tot de totale bevolking van 16 tot en met 64 jaar) in Nederland dan in de VS.

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat lagere belastingtarieven leiden tot een hoger besteedbaar inkomen, hetgeen de bestedingen stimuleert, waardoor de productie en de vraag naar arbeid kunnen toenemen.

Opgave 7

24 maximumscore 2

relatief kapitaalintensief

Uit de verklaring moet blijken dat voor de tertiaire sector het werkgelegenheidsaandeel kleiner is dan / nagenoeg even groot is als het aandeel in de bruto toegevoegde waarde, terwijl voor de quartaire sector het werkgelegenheidsaandeel juist veel groter is dan het aandeel in de toegevoegde waarde.

25 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de minst-efficiënte bedrijven het eerst failliet gaan bij een concurrentieslag in een krimpende markt, waardoor de meest-efficiënte bedrijven met een hogere arbeidsproductiviteit overblijven.

26 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat dienstverlening plaatsgebonden is, wat het noodzakelijk maakt vestigingen in het buitenland te openen als bedrijven uit de tertiaire sector daar diensten willen afzetten.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de sterke klantgerichtheid het noodzakelijk maakt vestigingen in het buitenland te openen als bedrijven uit de tertiaire sector daar diensten willen afzetten.

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{0,48 \times \text{€ } 588 \text{ mld}}{0,46 \times 1,3 \times 6.366.923} = \text{€ } 74.129$$

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in het programma WOLF. Zend de gegevens uiterlijk op 23 mei naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.